

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΟΛΛΟΥΣ ΚΟΠΟΥΣ

-Καλημέρα! Πήγαμε χθες με την Αλεξάνδρα στο Μουσείο Μπενάκη. Είχε μια έκθεση φωτογραφίας της φωτογράφου Βούλας Παπαϊωάννου. Και για δείτε, πήρα σε καρτ-ποστάλ μια φωτογραφία.

Τι απεικονίζει; Εσείς τι λέτε;

-Πέρα από αυτό που φαίνεται, Γιάννη, μάλλον έχει και ένα βαθύτερο νόημα αυτή η εικόνα. Παρουσιάζει την ατμόσφαιρα της εποχής, κατά την οποία η Ελλάδα είχε αφήσει πίσω της τα χρόνια του πολέμου και προσπαθούσε να κάνει μια νέα αρχή.

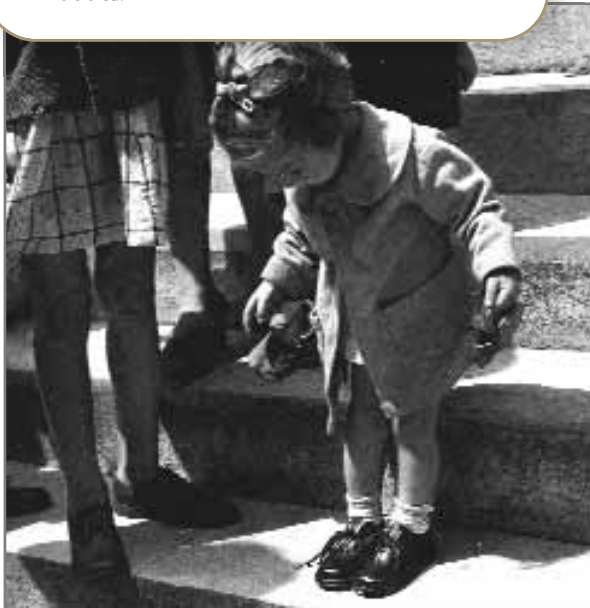
-Μπράβο! Είναι και αυτή μια ερμηνεία της εικόνας.

-Α! Καλημέρα Δάφνη! Παιδιά, να σας γνωρίσω την επιμελήτρια της έκθεσης. Την καλέσαμε με την Αλεξάνδρα για να συζητήσουμε για τα χρόνια, που ακολούθησαν τον Εμφύλιο Πόλεμο και κυρίως για τα χρόνια της Δημοκρατίας, που ήρθαν λίγο αργότερα.

-Καλά το είπες, Γιάννη, πως τα χρόνια της δημοκρατίας δε ήρθαν εύκολα.

-Τι προηγήθηκε Δάφνη;

-Ακούστε!

Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας, μετά τη λήξη του Εμφύλιου Πολέμου, δεν ήταν καλή. Γι' αυτό πολλοί Έλληνες, κυρίως από τις αγροτικές περιοχές της ελληνικής περιφέρειας, αποφάσισαν να μεταναστεύσουν. Αναζητούσαν μια καλύτερη τύχη. Κάποιοι από αυτούς επέλεξαν την εσωτερική μετανάστευση. Μετακόμισαν στα μεγάλα αστικά κέντρα, στην Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη. Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε αστυφιλία. Άλλοι εγκατέλειψαν την Ελλάδα. Αναζήτησαν εργασία κυρίως στη Δυτική Γερμανία, το Βέλγιο και την Αμερική.

Όταν τον Δεκέμβριο του 1949, εσίγησαν* και τα τελευταία ομαδικά πυρά των ανταρτών... η Ελλάδα ολόκληρη κατέκειτο* σε ερείπια... Χιλιάδες χωριά... είναι μισοκατεστραμμένα ή τελείως κατεστραμμένα, ενώ κάπου ένα εκατομμύριο, αγροτικός πληθυσμός έχει ξεριζωθεί από τις εστίες και έχει μετακομίσει στις πόλεις, ξεκομμένος από τη γη...

*εσίγησαν=σταμάτησαν.

*κατέκειτο=θρισκόταν.

Τάσος Βουρνάς, *Ιστορία της Ελλάδας-Εμφύλιος Πόλεμος*, τομ. Β', σ. 385, έκδοση Αδ. Τολίδη, Αθήνα 1981.

Τα καινούρια παπούτσια. Αρχές της δεκαετίας του 1950.

-Δείτε τις φωτογραφίες,
που σας έφερα και
διαβάστε το κείμενο της
διπλανής σελίδας. Για
πείτε μου τι περιγράφουν;

Χαμόσπιτα στα
Κουντουριώτικα του Πειραιά,
στα τέλη της δεκαετίας
του 1950.

-Τουλάχιστον η πολιτική
κατάσταση έγινε σταθερή;
-Όχι και τόσο γρήγορα.

Ελληνίδα μετανάστρια με τα δύο της παιδιά.

Ο δικτάτορας Γεώργιος
Παπαδόπουλος στη Βουλή.

Οι μνήμες του Εμφύλιου Πολέμου δεν έσβησαν εύκολα. Η μία κυβέρνηση διαδεχόταν την άλλη. Ο Νικόλαος Πλαστήρας, ο Αλέξανδρος Παπάγος, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και ο Γεώργιος Παπανδρέου υπήρξαν οι πρωθυπουργοί, το χρονικό διάστημα από το 1949 ως το 1967. Ταυτόχρονα οι βασιλείς, Παύλος και Κωνσταντίνος ο Β΄, προσπαθούσαν να πάρουν μέρος στη διακυβέρνηση της χώρας. Η κατάσταση οδηγήθηκε στα άκρα. Τον Μάιο του 1963, δολοφονήθηκε ο Γρηγόρης Λαμπράκης. Ήταν βουλευτής της Ενιαίας Δημοκρατικής Αριστεράς. Στις 21 Απριλίου 1967, μία ομάδα στρατιωτικών, με αρχηγό τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, επέβαλε στην Ελλάδα στρατιωτική Δικτατορία.

-Και τι έγινε τότε στην Ελλάδα Δάφνη;
-Μέχρι τότε κράτησε η Δικτατορία;
-Θα σας πω. Διαβάστε πρώτα αυτές τις σελίδες, που σας έφερα, από το μυθιστόρημα της Ζωρζ Σαρή, *Τα γενέθλια*, και μετά συζητάμε. Τι περιγράφει το κείμενο; Ποια νομίζετε ότι είναι τα συναισθήματα των ηρώων;

-Υπήρξαν αντιδράσεις από τον ελληνικό λαό Δάφνη;
-Βέβαια!

... Έξω στο δρόμο, τέσσερις τεράστιες ρόδες σταμάτησαν απότομα να γυρνάνε. Κόλλησαν πάνω στην ασφαλτο και στρίγκλισαν. Η στριγκλιά σκαρφάλωσε ίσαμε το μπαλκόνι της Άννας, κώθηκε μέσα στην κάμαρα κι όλα τα μπαλόνια έσκασαν... Στο τιμόνι του τζίπ κάθεται ένας στρατιώτης, ακίνητος, σαν μολυβένιος. Η Άννα βλέπει τον κύριο Κυριακίδη να βγαίνει από τη μεγάλη κρυστάλλινη πόρτα. Τον κρατάνε δύο αξιωματικοί και τον σπρώχνουν να μπει μέσα στο τζίπ. Όμως ο κύριος Κυριακίδης δε θέλει και τότε ο ένας αξιωματικός τον χτυπάει στην πλάτη με το τουφέκι του. Μα γιατί ο κύριος Κυριακίδης φοράει πιτζάμες κάτω από τη σκούρα καμπαρτίνα του; ... (Η Άννα μίλησε για αυτά που είχε δει στον πατέρα της και εκείνος)... Πήγε στο σαλόνι και γύρισε το κουμπί του ραδιοφώνου. Ακούστηκε ένα στρατιωτικό εμβατήριο. Άλλαξε σταθμό. Πάλι το ίδιο εμβατήριο. Στάθηκε αναποφάσιτος, σκεφτικός. Ύστερα ακούστηκε μια βαριά φωνή να λέει:

«Λόγω της δημιουργηθείσης εκρήθμου καταστάσεως* από του μεσονυχτίου ο στρατός ανέλαβε την διακυβέρνησιν της Χώρας». Η Άννα είχε σταθεί στην πόρτα και κοιτούσε. Δεν καταλάβαινε τι έλεγε το ραδιόφωνο, όμως ο μπαμπάς της, ξαφνικά, είχε γίνει ένας αλλιότικος μπαμπάς. Έτρεμε, τα χείλια του σφιγμένα, τα μάτια του κοιτούσαν χωρίς να βλέπουν... Πήγε στην κρεβατοκάμαρα. Η γυναίκα του κοιμόταν.

Έσκυψε από πάνω της και τη σκούνητξε.

-Μαρία, ξύπνα, έγινε Δικτατορία.

* έκρηθμου καταστάσεως =δύσκολης, σοβαρής κατάστασης.

Ζωρζ Σαρή, *Τα γενέθλια*, σ. 16-18, Κέδρος, Αθήνα 1987.

Η κατάληψη της Νομικής Σχολής από τους φοιτητές.

Η Δικτατορία κράτησε επτά χρόνια, από το 1967 έως το 1974. Πολλοί ήταν εκείνοι που αντέδρασαν, γιατί δε συμφωνούσαν με το καθεστώς. Κάποιοι από αυτούς έφυγαν στο εξωτερικό. Άλλοι έμειναν στην Ελλάδα. Προσπαθούσαν να οργανώσουν την αντίσταση κατά της χούντας. Από τα πιο σημαντικά γεγονότα της αντίστασης ήταν η εξέγερση του Πολυτεχνείου. Η εισβολή των τανκ, στον χώρο του Πανεπιστημίου τα χαράματα της 17ης Νοεμβρίου, είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο και τον τραυματισμό φοιτητών και μαθητών. Το γεγονός αυτό προκάλεσε διεθνή αντίδραση κατά της Δικτατορίας. Λίγους μήνες αργότερα, η εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο, οδήγησε στην πτώση της Δικτατορίας.

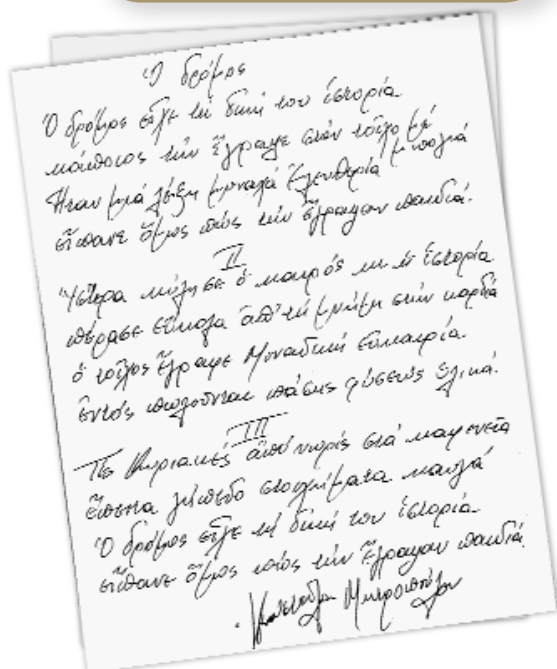
-Παιδιά, για δείτε τις εικόνες που σας έφερα. Μπορείτε να διαβάσετε, ποια ήταν τα συνθήματα των φοιτητών, τι ζητούσαν; Διαβάστε τον Δρόμο, ένα από τα τραγουδία των εξεγερμένων φοιτητών; Μπορείτε να βρείτε και άλλα παρόμοια τραγουδία;
 -Και πότε ακριβώς τέλειωσε η Δικτατορία Δάφνη;
 -Τι έγινε μετά;

Ο Κ. Καραμανλής κατεβαίνει από το αεροπλάνο, στις 23 Ιουλίου 1974.

Ο Α. Παπανδρέου επιστρέφει στην Ελλάδα.

Οι στίχοι του Δρόμου.

-Και ποιες ήταν οι σχέσεις της Ελλάδας, όλη αυτήν την περίοδο, με τις άλλες χώρες;
 -Α! Πολύ καλή ερώτηση. Θα λέγαμε σε γενικές γραμμές καλές. Σε αυτό βοήθησαν οι συμφωνίες που έκανε η Ελλάδα με άλλες χώρες. Μια από τις πιο σημαντικές ήταν η Συμφωνία ένταξης της χώρας στην Ε.Ο.Κ.

Οι εξόριστοι πολιτικοί της Ελλάδας επέστρεψαν από το εξωτερικό. Στις 23 Ιουλίου 1974 έφτασε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στο αεροδρόμιο Ελληνικού, με το αεροπλάνο του Γάλλου πρωθυπουργού Ζισκάρ ντ' Εστέν. Λίγο αργότερα επέστρεψε και ο Ανδρέας Παπανδρέου. Τον Δεκέμβριο του 1974 έγινε δημοψήφισμα και καταργήθηκε η βασιλεία. Ιδρύθηκε τότε η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Η περίοδος που ακολούθησε ονομάστηκε Μεταπολίτευση. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η Δημοκρατία και η ελευθερία του τύπου. Τότε άρχισαν να ιδρύονται και νέα κόμματα, όπως το ΠΑ.ΣΟ.Κ. και η Νέα Δημοκρατία.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) ιδρύθηκε το 1957 από τη Γαλλία, τη Δυτική Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Η Ελλάδα είχε αρχίσει την προσπάθεια να ενταχθεί στην Ε.Ο.Κ. από το 1961. Η Δικτατορία σταμάτησε αυτές τις προσπάθειες. Όταν ήρθε πάλι η Δημοκρατία, ξανάρχισαν οι προσπάθειες εισόδου της χώρας στην Ε.Ο.Κ. Στις 12 Ιουνίου 1975 έγινε η επίσημη αίτηση της Ελλάδας. Η συμφωνία υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του 1979. Από την 1 Ιανουαρίου του 1981 η Ελλάδα έγινε ισότιμο μέλος της Ε.Ο.Κ.

Η υπογραφή της Συμφωνίας ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ.

-Η Ε.Ο.Κ. είναι η σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση;
 -Ακριβώς, Αλεξάνδρα!

Η Ε.Ο.Κ. άλλαξε όνομα το 1991. Έγινε Ευρωπαϊκή Ένωση. Τότε ψηφίστηκε στο Μάαστριχ και η πρώτη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρότεινε εκτός από την οικονομική, τη νομοματική και πολιτική ένωση των χωρών που ανήκαν σε αυτήν.

-Για δείτε τον χάρτη που σας έφερα και βρείτε στο διαδίκτυο πόσα και ποια κράτη ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2004 μέχρι σήμερα;

Χάρτης με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

-Δάφνη, θέλουμε να μας πεις, τι γινόταν και στα Βαλκάνια τη δεκαετία του 1990. Από όσο ξέρω, τότε μόνο η Ελλάδα ανήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
-Μπορούμε να πούμε ότι τη δεκαετία του 1990, άλλαξε ο χάρτης των Βαλκανίων;

Σύγχρονος χάρτης των Βαλκανίων

Διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη για τη Μακεδονία.

Το 1992 διαλύθηκε η Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Ακολούθησαν πολεμικές συγκρούσεις. Η Ελληνική Κυβέρνηση έκανε προσπάθειες να επικρατήσει η ειρήνη στην περιοχή. Δημιουργήθηκαν τελικά νέα κράτη. Αυτά ήταν η Σλοβενία, η Κροατία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.) και λίγο αργότερα η Σερβία και το Μαυροβούνιο. Τα Σκόπια ήθελαν να χρησιμοποιήσουν το όνομα Μακεδονία για το κράτος τους. Η Ελλάδα, όμως, αντέδρασε. Έγιναν μεγάλες διαδηλώσεις. Το πρόβλημα ονομάστηκε Μακεδονικό. Τελικά επικράτησε το όνομα Π.Γ.Δ.Μ., δηλαδή Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ή FYROM.

-Και ποια ήταν η θέση της Ελλάδας στον Πόλεμο του Κόλπου;
-Αν και μακριά από τη χώρα, ο πόλεμος του Κόλπου επηρέασε την Ελλάδα.

Η ελληνική κυβέρνηση καταδίκασε την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, τον Αύγουστο του 1990. Αποφάσισε, επίσης, να βοηθήσει τους Συμμάχους, που ήταν η Αμερική, η Γαλλία, η Αγγλία, η Ιταλία και ο Ο.Η.Ε. να αναγκάσουν το Ιράκ να φύγει από το Κουβέιτ.

-Νομίζω, Δάφνη, πως την ίδια χρονιά έγιναν πολύ μεγάλες καταλήψεις στα σχολεία.
-Ναι, πράγματι!

Μαθητές και καθηγητές δεν συμφωνούσαν με τις αλλαγές, που πρότεινε η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη στον τομέα της παιδείας. Τα σχολεία έκλεισαν από τους μαθητές και τους καθηγητές.

-Για να δούμε αυτήν τη φωτογραφία από μια διαδήλωση των μαθητών και των καθηγητών. Ποια ήταν τα συνθήματά τους;
-Βρήκα και ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Αντώνη Καρακούση, *Μετέωρη Χώρα*. Θέλετε να διαβάσουμε πώς σχολιάζει ο δημοσιογράφος τα γεγονότα;

Μαθητικές διαδηλώσεις κατά των νέων αλλαγών στην παιδεία.

Οι εφημερίδες μίλησαν, καθ' υπερβολήν, για σχολεία στρατώνες, έθεσαν ακόμα ζήτημα επανάκαμψης του αναχρονισμού, μέσω της ποδιάς και της προσευχής και έτσι ο μαθητόκοσμος ξεσηκώθηκε, βρήκε την ευκαιρία να εκφράσει άλλες βαθύτερες διεργασίες στην κοινωνία, και κυρίως να αποτυπώσει τη διάθεση αμφισβήτησης των νέων προς όλες τις μορφές εξουσίας... Συνέπεσε τότε η εμφάνιση σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, ενός κύματος αμφισβήτησης από την πλευρά του μαθητόκοσμου, το οποίο ήλθε να ενισχύσει την ελληνική αντίδραση και να δώσει περιεχόμενο στις κινητοποιήσεις των μαθητών. Έκλεισαν για μέρες τα σχολεία πριν από τις γιορτές των Χριστουγέννων και αμφισβητήθηκε εντόνως η δυνατότητα του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη να ελέγξει την κατάσταση...

Αντώνη Καρακούση, *Μετέωρη Χώρα, Από την κοινωνία της ανάγκης, στην κοινωνία της επιθυμίας (1995-2005)*, σ. 176, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 2006.

-Και τελικά τι έγινε;

Μετά από κάποια τραγικά γεγονότα, όπως ήταν ο θάνατος ενός καθηγητή στην Πάτρα, του Νίκου Τεμπονέρα, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Οι αλλαγές, όμως, που ο υπουργός Παιδείας πρότεινε δεν έγιναν δεκτές. Από τότε μέχρι σήμερα, ακολούθησαν αρκετές αλλαγές στον χώρο της παιδείας, με συχνές αντιδράσεις από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μπορείτε να βρείτε στοιχεία για τα ακόλουθα γεγονότα που συνέβησαν στον κόσμο κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 και επηρέασαν και την Ελλάδα;
Σας δίνουμε μερικές λέξεις κλειδιά: *Ο άνθρωπος στο φεγγάρι, Δολοφονία του Κένεντυ, Πόλεμος του Βιετνάμ, Μάιος του 1968.*

Θα είχε ενδιαφέρον να συζητήσετε για τα ΥΠΕΡ και τα ΚΑΤΑ της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορίστε δημοσιογράφους που θα κάνουν τις ερωτήσεις.

Θα θέλατε να αναζητήσετε πληροφορίες για το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας και για εκείνο της χώρας που κατοικείτε. Ποιες είναι οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές ανάμεσα στα δύο συστήματα;

Δείτε τις ταινίες, του Στάνλεϊ Κιούμπρικ, *SOS, Πεντάγωνο καλεί Μόσχα*, του Φράνσις Φορντ Κόπολα, *Αποκάλυψη τώρα!*, του Κώστα Γαβρά, *Z*, του Παντελή Βούλγαρη, *Πέτρινα Χρόνια*, και του Νίκου Περράκη, *Λούφα και Παραλλαγή*.